

POTPOMOGNUTA KOMUNIKACIJA

(piktografski simboli Arasaac*)

Komunikacija je proces razmjene informacija najčešće putem jezika. No što ako se govor kod djeteta nije razvio? Što ako dijete pokazuje teškoće u razumijevanju jezika? Što ako dijete ne komunicira? Tada je važno dijete podučiti alternativnim oblicima komunikacije ili **potpomognutoj komunikaciji** koja podrazumijeva bilo koji učinkovit način slanja informacija od jedne osobe drugoj. Podrazumijeva jačanje komunikacije alternativnim sredstvima ili pojačavanjem postojećih. Znanstveno je utemeljen oblik podrške (Steinbrenner i sur., 2020.).

Takva je komunikacija *namijenjena* osobama sa složenim komunikacijskim potrebama poput poremećaja iz spektra autizma, cerebralne paralize, intelektualnih teškoća, dječje govorne apraksije i dr. Za djecu s nerazvijenim ili nedovoljno razvijenim govorom, potpomognuta komunikacija može biti jako motivirajući oblik komunikacije prilikom interakcije kod kuće, u vrtiću/školi, u okolini koja do tada nije mogla razumjeti dijete. Uzmimo primjer djeteta koje želi slikovnicu, a svoju želju ne može izraziti riječima. Ono može prenijeti poruku povlačeći majku za rukav, odvesti je do police sa slikovnicama i pokazati prstom – pokaznom gestom. Može pokazati znakovnim jezikom ili sličicom na komunikacijskoj ploči. Može pritisnuti sliku simbola ili frazu na tabletu uz reprodukciju odgovarajućeg zvučnog zapisa. S obzirom na djetetove interese, potrebe, sposobnosti i ostale čimbenike procjenjuje se koja metoda poticanja komunikacije je najbolja za dijete.

Potpomognuta komunikacija *podrazumijeva* upotrebu alternativnih sredstava koji omogućuju uspješniju svakodnevnu interakciju s okolinom, odnosno omogućuju uspješnije djetetovo izražavanje potreba i želja. To je moguće upotrebom *netehnoloških komunikacijskih sredstava* ili tehnika koje ne zahtijevaju upotrebu materijala, predmeta, opreme i uređaja poput vokalizacije, geste, govora tijela i manualnih znakova. Njihova je prednost dostupnost te brzina i učinkovitost prenošenja poruke. Postoje i razna *tehnoška komunikacijska sredstva*. *Niskotehnoška komunikacijska sredstva* ne zahtijevaju upotrebu tehnologije već stvarnih predmeta (dijelova

predmeta, umanjenih ili stvarnih predmeta), fotografija, sličica, komunikacijskih ploča i knjiga, kartica slova, riječi, fraza, komunikacijskih putovnica i dr. Složena elektonička i računalna oprema pripadaju *visokotehnološkim komunikacijskim sredstvima* i uključuju računala, tablete, pametne telefone, elektoničke komunikatore i dr. U današnje vrijeme dostupne su mnoge aplikacije kao cjeloviti sustavi za potpomognutu komunikaciju koji se preuzimaju na osobne uređaje. Elektonički uređaji imaju mnoge prednosti, no i nedostatke, pa je uvijek bolje kombinirati ih s niskotehnološkim sredstvima.

Vizualne metode komunikacije potiču razvoj komunikacijskih vještina. Mnoga su istraživanja pokazala da *slike* manje opterećuju pamćenje i dječji motorički sustav. Dijete samo treba prepoznati simbol te njime na uvježbavani način izraziti neku potrebu ili želju. Komunikacijski partner/roditelj može oblikovati ponašanje djeteta s ciljem da ono nauči kako se određeni simboli upotrebljavaju u komunikaciji. Vizualne poruke koje dijete prenosi su razumljive te univerzalno prepoznatljive; okolina ih lako može razumjeti. Simboli na sličicama/uređajima koje dijete uči upotrebljavati u komunikaciji su trajni, lako prepoznatljivi, jednostavni djetetu za korištenje i potiču globalno čitanje. Pri odabiru prvih simbola za komunikaciju važno je voditi se onime što dijete motivira, što dijete preferira i o čemu najviše komunicira.

Potpomognuta komunikacija je dinamična i podložna promjenama ovisno o djetetovim mogućnostima. Ima tri *uloge*: potpomaže razvoj govora, nadopuna je govoru (podrška jezičnom sustavu) i koristi se kao primarno sredstvo komunikacije kada dijete nema razvijen funkcionalni govor. Ako je dvogodišnjem djetetu potpomognuta komunikacija preporučena kao najbolji sustav komunikacije, to ne znači da dijete u dobi od pet godina neće biti sposobno za govorno glasovnu komunikaciju. Svakako se treba voditi računa o djetetovim komunikacijskim potrebama kroz odrastanje.

Bez obzira na dob, važno je djetetu osigurati najbolji način komunikacije. Kada dijete nije uspješno u prenošenju informacija, ono može iskazivati frustraciju najčešće kroz nepoželjna ponašanja poput udaranja, grizenja, vriskanja i slično, a kako bi zadobilo pažnju koju ne može postići komunikacijom. Zato je preporuka započeti potpomognutu komunikaciju i primjenu vizualnog pristupa *što ranije* kako bi dijete moglo naučiti ne samo komunicirati i time izražavati svoje želje i potrebe, već i kako bi se smanjila agresivna i autoagresivna ponašanja, frustracija i

anksioznost, kako bi se olakšala prilagodba na promjene u vrtiću, školi i kod kuće, te olakšalo izvršavanje zadataka i poticala samostalnost.

Martina Gregorina Tomac, mag. logoped., str. sur. mentor

LITERATURA

- Frost, L. A. i Bondy, A. S. (1994). *The Picture Exchange Communication System – Training Manual*. Pyramid Educational Consultants, Inc., USA.
- Hodgdon, L. A. (1995). *Visual strategies for improving communication*. QuirkRoberts Publishing.
- Ivšac Pavliša, J. (2021). *Potpomognuta komunikacija kao metoda rane intervencije – teorijska ishodišta i klinička praksa*. ERF. <https://www.erf.unizg.hr/hr/novosti/2325-sveucilisni-udzbenik-potpomognuta-komunikacija-kao-metoda-rane-intervencije-teorijska-ishodista-i-klinicka-praksa>
- Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yücesoy-Özkan, Ş., Savage, M. N. (2020). *Evidence-Based Practices for Children, Youth, and Young Adults with Autism*. Child Development Institute. <https://ncaep.fpg.unc.edu/sites/ncaep.fpg.unc.edu/files/imce/documents/EBP%20Report%202020.pdf>

*Korišteni piktografski simboli vlasništvo su Vlade Aragonije, a stvorio ih je Sergio Palao za [ARASAAC](http://www.arasaac.org) (<http://www.arasaac.org>), koji ih distribuira pod licencom [Licenca Creative Commons BY-NC-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).